Idees d'actualitat – El canal de Panamà i la geopolítica dels accessos

El canal de Panamà és imprescindible per a la comunicació naval entre l'Atlàntic i el Pacífic. Es calcula que cada any hi passa el 5% del comerç mundial, és la principal ruta comercial per a les mercaderies procedents o amb destinació a la costa Est dels Estats Units i Àsia, i un punt estratègic per al transport d'hidrocarburs, contenidors i cereals entre els Estats Units, Àsia i Europa. Els Estats Units en segueixen sent, de lluny, el principal usuari com a país d'origen de les mercaderies (40% dels contenidors) per davant de la Xina i del Japó amb el 21% i el 14%, respectivament.

Històricament, és gràcies al canal de Panamà que els Estats Units van començar a convertir-se en una potència hegemònica amb l'aplicació efectiva de la doctrina Monroe. Aquesta política, teoritzada pel president James Monroe a la dècada dels anys vint del segle XIX, va ser utilitzada amb fermesa gairebé un segle després per Theodore Roosevelt. Si quan Monroe va presentar la seva política davant el Congrés el 1823, la seguretat dels EUA encara no estava garantida i es tractava d'un plantejament essencialment defensiu, l'aparició del poder industrial nord-americà a finals del segle XIX va comportar que la doctrina Monroe es comencés a aplicar de manera ofensiva.

Després la guerra contra el que quedava de l'Imperi espanyol, els nord-americans van conquistar Cuba, Haití, Puerto Rico i, al Pacífic, Guam i les Filipines. A Panamà, Roosevelt va desplegar dos vaixells de guerra a banda i banda del futur canal i va recolzar una rebel·lió que va proclamar la independència. Immediatament es va negociar un tractat mitjançant el qual els EUA compraven una franja de terra (on anys més tard es va instal·lar la cèlebre Escola de les Amèriques) per 10 milions de dòlars i una compensació de 150.000 dòlars anuals. Els Estats Units van controlar en exclusiva el canal durant més de seixanta anys, fins que el president Jimmy Carter va arribar a la conclusió que, vist el context molt tens a Amèrica central i del sud, podia ser contraproduent continuar amb l'estatus quo. El pacte Carter-Torrijos, signat el 1977, contemplava la gradual cessió de la sobirania del canal a Panamà, amb una clàusula de neutralitat política i un annex que autoritzava els Estats Units a intervenir si s'obstaculitzava el trànsit marítim. Un ens estatal panameny s'encarregaria de gestionar el canal a partir del 1999, sempre sota la vigilància dels Estats Units.

En l'actualitat, les ambicions territorials de Donald Trump formen part d'un nou context global marcat pel retorn de la geopolítica (geopolítica del comerç, dels aliments, de la transició energètica, de les cadenes de subministrament, de la tecnologia, etc.) on els anomenats *chokepoints* (colls d'ampolla) guanyen importància com a elements claus associats a la seguretat nacional. Quan el novembre del 2024, el Perú i la Xina van inaugurar el megaport de Chancay (una inversió de l'empresa estatal China Ocean) de 15 molls operatius, amb capacitat per rebre vaixells que superen les limitacions de mida del canal de Panamà i efectuen el trajecte des de Xina en només 25 dies de navegació, les reaccions irades no van venir tant de la Secretària de Comerç o del Departament d'Estat, sinó del Pentàgon i del Consell de Seguretat Nacional. En temps d'hipotètics conflictes entre els Estats Units i la Xina, la percepció nord-americana és que aquest tipus infraestructures creen oportunitats perquè els militars xinesos les puguin utilitzar en cas d'eventual conflicte amb Occident.

Així doncs, en l'actual moment de tensions entre grans potències i de fragmentació geoeconòmica, és cada vegada més evident que el comerç internacional, la logística marítima i el poder militar marítim estan estretament vinculats. La interrupció de les cadenes de subministrament arran de la pandèmia de COVID-19 i de la guerra entre Rússia i Ucraïna va implicar que les elits polítiques globals deixessin de pensar en els beneficis del *just-in-time* per imaginar escenaris d'amenaces *just-in-case* en el marc de la fragmentació del comerç global i buscar cadenes més curtes i d'àmbit regional. Paral·lelament, el 2024 es van produir de manera simultània grans retards al canal de Panamà per l'extrema sequera (22 vaixells creuaven el canal cada dia en lloc dels 36 habituals, la qual cosa va obligar els vaixells a fer cua durant setmanes o pagar fins a 4 milions de dòlars per poder transitar-hi) i interrupcions al canal de Suez pels atacs dels rebels hutís contra vaixells comercials al Mar Roig. Per consegüent, cada vegada és més rellevant la importància la denominada geopolítica dels accessos, que fa referència al control (directe i indirecte) sobre els accessos marítims o fluvials estratègics des del punt de vista geoeconòmic (fluxos de béns i subministraments crítics) i geopolític (avantatges militars en cas d'hipotètics conflictes).

En aquest context, la Xina ha aconseguit la gestió de dues infraestructures estratègiques

mitjançant la concessió de dos ports situats a cada extrem del canal de Panamà: Puerto Cristóbal, a la riba atlàntica, i Puerto Balboa, a la riba del Pacífic. Ambdós són gestionats per l'empresa Panama Ports, subsidiària de la companyia Hutchison Whampoa, propietat del multimilionari Li Ka-Shing, considerat l'home més ric d'Àsia. D'altra banda, més de quaranta empreses xineses estan operant a Panamà i és significatiu que pocs dies després de la victòria de Trump a les eleccions presidencials nord-americanes, el president de Panamà es reunís amb l'ambaixadora de la República Popular de la Xina per parlar de futures inversions xineses en logística, energies renovables, turisme, sector immobiliari, telecomunicacions i indústria agropecuària. La resposta dels Estats Units ha estat tan demolidora dialècticament, amb amenaces de recuperar la sobirania sobre el canal, que el govern de Panamà acaba d'anunciar que deixa en suspens la seva adhesió a la Nova Ruta de la Seda, la gran xarxa internacional de col·laboració estratègica amb la Xina,

Amb les seves recents declaracions reclamant la tornada de la sobirania nord-americana sobre el canal i les pressions exercides sobre el president de Panamà, el principal objectiu de Washington sembla clar: acotar la influència xinesa a la zona del Canal. Però no és l'únic: també intenta obtenir una major participació d'empreses nord-americanes en la licitació de nous projectes d'infraestructures, sector en què la presència nord-americana ha estat molt feble els darrers anys. I exercir un control més gran sobre la regió del Darién a la frontera entre Panamà i Colòmbia, per on transiten molts migrants en direcció als Estats Units.

Tampoc no és nova la pretensió dels Estats Units d'exercir més influència en punts neuràlgics de la geopolítica dels accessos. El que pot canviar ara és la tàctica i les formes. Una de les hipòtesis que es contemplen en relació amb la configuració del poder global durant el segon mandat de Trump fa referència a una negociació amb Rússia i la Xina per establir zones d'influència regionals, on Washington tindria un interès renovat per controlar les regions més properes, recuperant així els principis de la doctrina Monroe. La percepció de Trump i del seu cercle d'assessors és que ara és el moment de pressionar per aprofitar la feblesa d'aliats i rivals: Europa està econòmicament estancada i políticament dividida, Justin Trudeau està de sortida al Canadà. Rússia està empantanegada en la guerra a Ucraïna, l'economia xinesa voreja la deflació i l'Orient Mitjà està fragmentat. En darrer terme, segurament Trump no redefinirà les fronteres nacionals ni enviarà tropes a Panamà —com va fer George Bush l'any 1989 per capturar el general Noriega i desmantellar les forces armades— però ja ha posat les bases per a negociacions posteriors des d'una posició de força. I no només a Panamà, com ho demostren les seves declaracions sobre Groenlàndia. La geopolítica dels accessos no és doncs una cosa del futur sinó que ja forma part de la realitat global actual.

Fotografia: Pont de les Amèriques, Panamà. El titular dels drets d'autor d'aquesta fotografia l'ha cedit al domini públic. Cessió aplicable a tot el món. Font: https://commons.wikimedia.org

Alba Giol, estudiant en pràctiques al CETC, ha participat en aquest número d'*Idees d'actualitat*.

Política internacional i globalització

Ivo H. Daalder & James M. Lindsay The Price of Trump's Power Politics

Els autors argumenten que la *Pax Americana*, l'ordre internacional liderat pels Estats Units, ha acabat. Trump veu les aliances com una càrrega i afavoreix un retorn a la política de poder a l'estil del segle XIX, posant èmfasi en el domini dels Estats Units a l'hemisferi occidental mentre es retira del lideratge global. Ha expressat escepticisme sobre el suport a Ucraïna i Taiwan, ha imposat aranzels i, fins i tot, ha proposat idees expansionistes com recuperar el Canal de Panamà i adquirir Groenlàndia i Canadà. Si d'una banda l'ordre de la postguerra va portar estabilitat i prosperitat al món, de l'altra, els passos en fals dels Estats Units (guerres costoses i crisis econòmiques) van anar soscavant confiança en aquest ordre internacional. L'enfocament transaccional i coercitiu de Trump a la política exterior, que afavoreix el lideratge d'homes forts com Putin i Xi, contrasta amb les estratègies anteriors d'aliances i diplomàcia dels Estats Units, en un context on utilitza els aranzels com a mètode per arrancar concessions als seus aliats, aïllant encara més els Estats Units dels acords comercials globals. Tanmateix, els autors consideren que l'enfocament de Trump presenta punts dèbils. Els Estats Units no tenen experiència en la política de poder pur, a diferència de Rússia i la Xina, que han dominat les tàctiques coercitives. El menyspreu de Trump per les aliances podria empènyer els socis tradicionals cap a Moscou i Pequín. Les seves polítiques comercials també poden resultar contraproduents, amb països que busquen alternatives als Estats Units. Mentrestant, les iniciatives econòmiques de la Xina, com la Ruta de la Seda ofereixen una alternativa atractiva a les demandes de Trump. En última instància, els aliats dels Estats Units han de reconèixer el canvi de la *Pax Americana* cap a un món de política de poder i respondre amb força col·lectiva. Si fracassen, pot sorgir una era de competició geopolítica sense control, la qual cosa convertiria el món en un lloc menys estable i segur.

Gabriel Huland Brics: growth of China-led bloc raises questions about a rapidly shifting world order

Els BRICS ha crescut significativament des de la seva creació el 2009, ampliant-se més enllà dels seus cinc membres originals (Brasil, Rússia, Índia, Xina i Sud-àfrica) per incloure nous membres i socis. Això planteja preguntes sobre si desafiarà les potències occidentals tradicionals, però també sobre la seva unitat interna, ja que el grup és molt divers, amb rivalitats geopolítiques entre membres com l'Iran i l'Aràbia Saudita o la Xina i l'Índia. L'autor destaca que la Xina hi té un paper dominant, ja que impulsa el grup econòmicament i estratègicament, utilitzant-lo per expandir la seva influència, especialment a través de la Iniciativa Belt and Road (BRI). Tot i que els BRICS promouen el multilateralisme i el lliure comerç, serveixen principalment els interessos de la Xina, cosa que li permet mantenir la influència global sense formar una aliança rígida com l'OTAN o l'ASEAN. Així doncs, la rivalitat entre els EUA i la Xina configura la trajectòria dels BRICS, amb molts països que miren d'equilibrar les relacions entre ambdues potències. Mentre que Rússia adopta una

posició antioccidental, països com l'Índia i el Brasil prefereixen un enfocament més neutral. Tanmateix, l'estratègia de no confrontació i la diplomàcia econòmica de la Xina garanteix que els BRICS segueixin sent un bloc poc estructurat en lloc d'una coalició explícitament antioccidental.

John Delury Can South Korea's Democracy Survive?

El president de Corea del Sud, Yoon Suk-yeol, va declarar la llei marcial d'emergència el passat mes de desembre, suspenent les llibertats i ordenant el tancament de l'Assemblea Nacional controlada per l'oposició. Tanmateix, els sud-coreans van resistir a través de protestes massives i els legisladors van anul·lar ràpidament la seva ordre. Després de setmanes de disturbis, l'Assemblea va destituir Yoon i va anunciar la seva suspensió. Més tard va ser arrestat i acusat d'insurrecció, mentre que el seu Partit del Poder Popular (PPP) es mantenia majoritàriament al seu costat, alimentant la inestabilitat política. L'autor afirma que la crisi arriba en un moment difícil per a Corea del Sud, ateses les dificultats econòmiques i les tensions geopolítiques. S'espera que el Tribunal Constitucional mantingui l'*impeachment* de Yoon, la qual cosa comportarà la convocatòria d'eleccions anticipades en les quals el Partit Demòcrata ara a l'oposició podria arribar al poder. No obstant això, el seu líder, Lee Jae-myung, s'enfronta a problemes legals que poden desqualificar-lo per presentar-se. L'autor subratlla que malgrat les profundes divisions polítiques i l'extremisme impulsat per la desinformació, la democràcia de Corea del Sud ha demostrat ser resistent. Per avançar, però, afirma que són necessàries reformes per augmentar la participació ciutadana, combatre la desinformació i superar les divisions generacionals i de gènere. La crisi ha subratllat que la democràcia és un procés en curs i els ciutadans sud-coreans jugaran un paper crucial en la configuració del futur del país.

Carl Thayer Coercion at Sea, Slow Progress on a Code of Conduct

L'autor de l'article destaca els quatre grans avenços que han tingut lloc al 2024 pel que fa a la seguretat al mar de la Xina Meridional. Primer, es va produir un augment de la coacció xinesa contra les Filipines, amb l'assetjament de vaixells navals, de guàrdia costaners i civils filipins a la Zona Econòmica Exclusiva (ZEE) de Filipines. Això ha inclòs maniobres perilloses, atacs amb canons d'aigua i enfrontaments violents, com l'assalt del 17 de juny als marines filipins. Les protestes diplomàtiques i un acord provisional pretenien alleujar les tensions, però els enfrontaments van continuar, especialment al voltant de Sabina i Scarborough Shoals. Segon, en resposta a les agressions xineses, les Filipines van llançar el Concepte Integral de Defensa de l'Arxipèlag (CADC), posant èmfasi en la presència, la dissuasió i les aliances. També es va aprovar el pla de modernització militar, per valor de 35.000 milions de dòlars, mentre es van prendre mesures legals per reafirmar la sobirania. Paral·lelament, els Estats Units van desplegar el seu sistema de míssils Typhon durant exercicis conjunts, provocant les protestes xineses. Tercer, Vietnam va incrementar el seu pla la recuperació de terres, el dragatge de ports i la construcció d'infraestructures, inclòs un nou aeròdrom. A diferència de la seva oposició a les Filipines, en aquest cas la Xina es

va mantenir en gran mesura en silenci respecte de les activitats del Vietnam. Finalment, es va estancar les negociacions entre l'ASEAN i la Xina per a establir un Codi de Conducta del Mar de la Xina Meridional. La Xina en canvi busca una resolució ràpida per limitar la participació dels Estats Units en la seguretat regional. De cara al 2025, l'autor afirma que s'espera que la Xina mantingui la seva pressió sobre les Filipines, posant a prova la seva resolució enmig de la incertesa sobre el suport dels Estats Units sota l'administració Trump. Vietnam pot continuar reforçant les seves posicions, mentre que la presidència malaia de l'ASEAN genera certes esperances respecte al progressos per a adoptar el codi de conducta.

Ben Samuels From Hostages to U.S. Takeover: Trump Moved the Gaza Goalposts and Gifted Netanyahu a Political Lifeline

Abans de la reunió del primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu, amb el president dels Estats Units, Donald Trump, les expectatives es centraven en si Trump pressionaria Netanyahu per aconseguir un alto el foc i alliberar ostatges. Tanmateix, Trump, va dirigir la conversa cap a una presa de control de Gaza per part dels Estats Units i el desplaçament massiu dels palestins. L'autor considera que la retòrica de Trump sobre convertir Gaza en una "Riviera de l'Orient Mitjà" planteja preguntes sobre la responsabilitat de la destrucció de Gaza. Fins i tot si els comentaris de Trump són una simple tàctica de negociació, compliquen els esforços per posar fi a la guerra, ja que els seus aliats àrabs s'oposen fermament al desplaçament dels palestins. Així doncs, en lloc de pressionar Netanyahu, l'administració Trump es distancia del pla d'alto el foc de Biden, soscavant indirectament el seu èxit. Paral·lelament, Netanyahu n'ha sortit beneficiat ja que ha demostrat els seus sòlids vincles amb Trump, ha obtingut suport explícit a Israel i ha rebut garanties que l'Aràbia Saudita no exigeix un estat palestí per a la normalització de relacions. Els comentaris de Trump també donen a Netanyahu un punt de discussió polític per a reforçar la seva coalició d'extrema dreta, fins i tot si el pla té poques possibilitats de fer-se realitat. Finalment, tot i que la posició de Trump no representa un suport total al reassentament israelià a Gaza, la priorització d'aquesta idea per sobre de les negociacions per alliberar els ostatge debilita d'alguna manera la influència dels Estats Units.

Fawaz A. Gerges Syria's Post-Authoritarian Trap

El domini de la família Assad sobre Síria ha acabat, però els reptes del país estan lluny d'haver acabat. Mentre que l'aixecament va començar amb una coalició diversa de nacionalistes laics, estudiants i activistes dels drets humans, els grups islamistes, especialment Hayat Tahrir al-Sham (HTS), ara han pres el control del moviment. El líder d'HTS, Ahmad al-Sharaa, s'ha convertit en un estadista pragmàtic, prometent un govern inclusiu, però l'autor considera que les seves accions suggereixen el contrari. Ha designat elements lleials per a llocs clau, ha deixat de banda l'oposició secular i ha integrat figures islamistes de línia dura al nou exèrcit de Síria. Malgrat les garanties de Sharaa a Occident, HTS està consolidant el poder i avançant cap a un increment del domini islamista, implementant polítiques centrades en la xaria i excloent les minories del govern. Per

consegüent, la comunitat internacional s'enfronta a un dilema: pressionar HTS per a garantir la inclusió o arriscar-se a que Síria caigui en una inestabilitat prolongada. Per garantir una transició democràtica, afirma que els actors externs han d'exigir que s'integri un ventall més ampli de grups de l'oposició siriana, impulsar eleccions lliures i alleujar les sancions econòmiques per donar suport a la reconstrucció. Si no es fan aquests passos, Síria corre el risc de repetir el patró de les revolucions passades, on l'autoritarisme és substituït per una altra forma de govern repressiu.

Enrique Mora Alto el fuego en Ucrania, ¿A qué precio?

L'esgotament que experimenten les dues parts al front, sumat a les promeses de Donald Trump d'acabar la guerra, apropa la possibilitat d'un alto el foc. La pregunta és en quines condicions s'aconseguiria i qui pagaria el preu polític i estratègic d'aquest acord. Sembla donar-se per fet que hi haurà un alto el foc favorable a Rússia al llarg d'aquest any. L'autor afirma que això és perillós i planteja com evitar-ho. Després de gairebé tres anys de guerra, ambdós bàndols han perdut impuls sense assolir els seus objectius, encara que continuen disposats a combatre. Ucraïna resisteix per preservar la seva sobirania, mentre que Putin no es pot permetre una derrota. Per a Rússia, la guerra no és només territorial sinó geopolítica. Putin busca controlar Ucraïna i afeblir l'ordre internacional liderat per Occident. Però la capacitat de sostenir el conflicte depèn d'una economia de guerra, que genera inflació i desequilibris. Tot i que encara té recursos per continuar entre 12 i 18 mesos, les sancions i la pressió econòmica podrien forçar-lo a buscar una treva. Si Ucraïna resisteix amb suport occidental, Moscou es veurà obligat a acceptar un alto el foc. Tot i això, això no significaria la fi de l'agressió, sinó una pausa estratègica perquè Rússia consolidi les seves posicions i prepari noves ofensives. Un cessament d'hostilitats en termes favorables a Rússia debilitaria Ucraïna i legitimaria la conquesta territorial per la força. Per evitar-ho, l'autor argumenta que és crucial mantenir les sancions i proporcionar a Ucraïna garanties de seguretat a llarg termini. Només així un alto el foc podria conduir a una pau justa i estable.

Camille Lemaître Haut-Karabakh, Syrie: les dominos prorusses tombent un par un et ce n'est que le début

L'article planteja que la Rússia de Putin, excessivament centrada en Ucraïna, està acumulant contratemps en altres llocs del món, il·lustrant així una pèrdua d'influència global. Així doncs, el primer fracàs va ser la caiguda de Nagorno-Karabakh el setembre del 2023, on Moscou, preocupada per Ucraïna i en mals termes amb Armènia, no va saber reaccionar. Després, el desembre de 2024, el règim sirià de Bashar al-Assad es va ensorrar sense que Rússia intervingués, posant en perill les seves bases militars a Síria i la seva imatge com a garantia de seguretat. L'autora afirma que altres territoris prorussos poden seguir. Transnístria està passant per una crisi energètica i política important degut a la manca de subministrament del gas rus. A Geòrgia, el partit prorus ha consolidat el seu poder després d'unes eleccions molt disputades però l'oposició continua mobilitzada al carrer, mentre que si a Bielorússia, Lukaixenko ha guanyar novament unes eleccions

manipulades, l'oposició està més organitzada que el 2020. L'autora conclou suggerint que Occident podria aprofitar aquesta dinàmica donant suport activament a aquests territoris per afeblir encara més la influència russa.

Victor de La Fuente & Libio Pérez Chili, les fruits amers de l'«estallido social»

L'esclat social xilè del 2019 contra la desigualtat i el model neoliberal hereu de la dictadura de Pinochet va donar lloc a dos grans resultats: l'elecció de Gabriel Boric a la presidència i l'intent de redactar una nova Constitució. No obstant això, aquests intents van fracassar, i la Constitució de 1980 roman en vigor després de dos referèndums que van rebutjar successius esborranys. Els autors afirmen que el fracàs de les reformes s'explica per la fragmentació política, la sobrerepresentació de determinats corrents en els ens constituents i projectes percebuts com a massa radicals. Boric, elegit president sense tenir majoria al Congrés dels Diputats, ha de fer front a forces centristes i socialdemòcrates, que limiten l'impacte de les seves reformes. Tanmateix, ha aconseguit alguns avenços, com ara reduir la jornada laboral i millorar l'accés a l'atenció sanitària. D'altra banda, les prioritats del govern s'han vist eclipsades per les qüestions de seguretat i migració, mentre que la dreta i l'extrema dreta estan guanyant terreny de cara a les eleccions del 2025 Els autors conclouen que l'esquerra s'haurà d'unir si espera mantenir-se al poder, i assenyalen que les demandes del moviment social del 2019 continuen sense ser ateses.

The Economist Rwanda's reckless plan to redraw the map of Africa

La recent presa de Goma, una ciutat important de l'est de la República Democràtica del Congo (RDC), per part del grup rebel M23 el 26 de gener posa de manifest la debilitat de l'estat congolès i la influència de Rwanda que recolza l'M23 amb equipament i tropes militars. El conflicte actual es nodreix de dècades d'inestabilitat regional, que es remunta al genocidi de Ruanda i les guerres que van seguir la caiguda del règim de Mobutu Sese Seko. L'M23, format originalment a partir d'un acord de pau fallit del 2009, ja va ocupar breument Goma el 2012 abans de ser derrotat. Va ressorgir el 2022 després que el president Félix Tshisekedi intentés canviar les aliances regionals, la qual cosa va donar lloc a una intensificació de la violència. L'article assenyala que la resposta internacional han estat ineficaç: les forces de pau de l'ONU (MONUSCO) no han aconseguit imposar-se, les forces regionals liderades per Sud-àfrica han estat en gran part ineficaces i els mercenaris europeus s'han rendit. Els esforços diplomàtics, inclosa la condemna de l'ONU i les crides a negociacions, fins ara han comportat pocs avenços. En darrer terme, Ruanda, vist per Occident com una potència regional estable, fa temps que utilitza proxys per afirmar la seva influència en la regió i extreure'n recursos, i es tem que la presa de Goa signifiqui una escalada del conflicte a la regió.

Catalunya, Espanya, Europa

Jamie Dettmer Europe should have grown up a long time ago — now with Trump there's no choice

L'autor afirma que Europa, després d'haver menystingut en gran part les advertències sobre un segon mandat de Trump, ara s'enfronta a una crua realitat. Els Estats Units ja no estan disposats a suportar la càrrega financera de l'OTAN, i pressionen perquè els països augmentin significativament la seva despesa en defensa. Dettmer exposa les dues principals opcions que té Europa. En primer lloc, complir amb les demandes de Trump, la qual cosa significaria augmentar ràpidament les despeses militars, i possiblement comprar més armes nord-americanes en lloc d'invertir en indústries de defensa nacionals. Europa també s'hauria d'alinear totalment amb els Estats Units contra la Xina, abandonant la seva estratègia anterior d'equilibrar les relacions. Aquest camí deixaria Europa vulnerable a la imprevisibilitat de Trump, i cada concessió probablement comportaria demandes més grans. L'alternativa és combatre les polítiques de Trump adoptant una postura més assertiva aprofitant el seu poder econòmic. La UE és un gran inversor als Estats Units i un consumidor clau d'exportacions americanes, incloent gas natural i armes. Imposant tarifes de represàlia i prioritzant l'autonomia estratègica, Europa podria resistir la pressió de Trump. Tanmateix, aquest enfocament requeriria un canvi fonamental en la geopolítica europea, allunyar-se de la dependència dels EUA i contrarestar els esforços de Trump per dividir el bloc. L'autor conclou que la UE s'enfronta doncs a un moment decisiu: o adaptar-se ràpidament i afirmar la seva independència geopolítica o veure's obligada a sotmetre's a l'agenda transaccional i nacionalista de Trump.

Paul Taylor EU leaders talk the talk on defence. But where will they find the billions to pay for it?

Els líders de la UE han acordat recentment que es necessita urgentment una despesa substancial per donar suport a Ucraïna i reforçar les capacitats de defensa d'Europa davant les creixents amenaces de Rússia i la Xina. Tot i que es reconeixen la necessitat d'una inversió immediata en defensa, l'autor afirma que manca claredat sobre com finançar, assignar i gestionar els recursos. Europa s'enfronta a limitacions fiscals degut al baix creixement econòmic i dels preus elevats de l'energia, cosa que dificulta augmentar els pressupostos de defensa sense afectar els serveis socials. Per fer-ho, els líders de la UE estan explorant opcions com afluixar les normes fiscals i demanar préstecs per a inversions en defensa, tot i que els fons generats poden no arribar prou ràpidament. També es vol donar impuls empenta a la despesa conjunta en defensa a través d'un fons de 500.000 milions d'euros gestionat pel Banc Europeu d'Inversions, que ajudaria a finançar l'adquisició conjunta d'equipament militar com els sistemes de defensa aèria i de míssils i la ciberdefensa. No obstant això, els països de la UE continuen dividits sobre si limitar la despesa en defensa a les empreses europees o permetre la intervenció de proveïdors de fora d'Europa, ja que països com Polònia han recorregut als Estats Units i Corea del Sud per obtenir equipaments. El sector de la defensa europeu també s'enfronta a reptes com

l'escassetat de personal qualificat, amb molts exèrcits en els nivells més baixos de la història. Conclou que en línies generals, l'atenció se centra en l'enfortiment de la dissuasió per evitar futurs conflictes, i en la inversió en defensa com a factor essencial per a la pau.

Kristi Raik Europe's Four Different Ways of Handling Trump

En aquest article l'autora examina les diferents respostes europees al retorn de Donald Trump a la presidència dels Estats Units i com aquestes divisions poden afectar la seguretat europea i les relacions transatlàntiques. Classifica els països europeus en quatre grups. Primer, els entusiastes com els líders populistes de dreta com Orbán d'Hongria i Meloni d'Itàlia, que comparteixen la visió del món de Trump, però que poden dissentir per obtenir beneficis tangibles de la seva relació. Segon, els països centrats en la seva pròpia defensa com Polònia, els nòrdics i els bàltics, que busquen de manera pragmàtica una relació funcional amb Trump, augmentant la despesa en defensa i alineant-se estratègicament amb els interessos dels Estats Units. Tercer, els moralitzadors. països com Alemanya, que posen èmfasi en valors i normes però no tenen el compromís militar per donar-los suport, fent que la seva postura sigui menys efectiva. Finalment, els oportunistes com França, que veu la presidència de Trump com una oportunitat per impulsar l'autonomia estratègica europea sota el seu lideratge, però que no compta amb ampli suport ni amb la capacitat militar per substituir les garanties de seguretat dels EUA. L'autora conclou que tot i que l'enfocament transaccional de Trump pot crear reptes, especialment si debilita l'OTAN o talla un acord amb Rússia, els països europeus han de comprometre's estratègicament en lloc de confiar en la retòrica moral.

Le Monde Compétitivité : l'UE doit se mettre en mouvement

La Comissió Europea ha presentat a finals de gener una brúixola per a la competitivitat, una mena de full de ruta per intentar evitar que l'economia dels vint-i-set quedi endarrerida respecte dels Estats Units i la Xina. Es tracta de donar resposta al diagnòstic establert pels informes de Mario Draghi i d'Enrico Letta, sobre el fracàs del creixement i el dèficit d'innovació que viu Europa des de fa més de vint anys. Aquesta agenda té tres eixos principals: alleujar la normativa europea, considerada massa restrictiva per a les empreses, estimular la innovació i el desenvolupament de noves tecnologies i, finalment, reduir la fragmentació de mercats estratègics com l'energia, la defensa o les finances. L'editorial del diari *Le Monde* afirma que Europa per fi està marcant un rumb. Tot el que ha de fer ara és moure's. Tanmateix, tot i que les intencions són bones, la seva implementació no serà fàcil. La Comissió afirma que la simplificació no és una desregulació. El matís és subtil i mereix ser explicat pel que fa a com simplificar els tràmits sense renunciar als objectius del Pacte verd adoptat per la legislatura anterior. La Comissió també es compromet a rellançar la Unió dels Mercats de Capitals, però encara queda per establir un sistema únic de supervisió i una fiscalitat harmonitzada, sense els quals la integració romandrà incompleta. L'editorial considera que malgrat la seva determinació, els europeus continuen a la defensiva. Amb prou feines han començat a reaccionar davant la política massiva de subsidis xinesos i americans, i ara han de trobar la manera de contrarestar l'agressivitat de

Donald Trump. En un món hostil que canvia ràpidament, la UE ha de pactar ràpidament un projecte concret, redescobrir el seu gust pel risc i el desig d'aconseguir coses com a grup de vint-i-set. Una brúixola dóna la direcció, però no garanteix que s'arribi a destinació.

Hans Kundnani Will Europe abandon Ukraine?

Des de la invasió russa el febrer de 2022, els líders europeus s'han trobat en una posició difícil. Han vinculat constantment la seva seguretat amb la defensa d'Ucraïna, però amb el retorn de Donald Trump a la Casa Blanca, l'autora considera que aquesta retòrica és contraproduent. Trump ha promès posar fi a la guerra i els líders europeus estan sota pressió per enviar tropes a Ucraïna, cosa que entra en conflicte amb les seves promeses anteriors. Inicialment, els analistes de política exterior occidental van advocar per enviar més armes a Ucraïna, inclosos míssils de llarg abast per apuntar al territori rus. Tanmateix, l'objectiu de derrotar Rússia s'ha centrat en posicionar Ucraïna favorablement per a les negociacions. Occident ha començat a discutir quines garanties de seguretat es podrien oferir a Ucraïna, amb molts països defensant la seva adhesió a l'OTAN, una possibilitat que ara està completament fora de la taula a causa de la reelecció de Trump. Per consegüent, l'atenció s'ha centrat en el possible desplegament de tropes europees a Ucraïna, sobretot després del suggeriment de Macron el desembre de 2024. Aquestes tropes estarien destinades a pressionar Rússia i demostrar "l'autonomia estratègica" europea. No obstant això, el terme "mantenidors de la pau" és enganyós, ja que probablement aquestes tropes servirien més com a força dissuasòria, semblant a les tropes de l'època de la Guerra Freda estacionades a Alemanya Occidental, amb la intenció de senyalar el compromís d'Occident amb Ucraïna i dissuadir una nova agressió russa. El problema principal, però, és la incertesa que envolta el suport dels Estats Units. Si Rússia ataqués les tropes europees a Ucraïna, no està clar si els Estats Units intervindrien. Sense el suport nord-americà, les forces europees serien vulnerables i qualsevol escalada podria conduir a una guerra amb Rússia. Si els Estats Units no respongués d'acord amb l'article 5 de l'OTAN (la clàusula de defensa mútua), això podria significar el final de la mateixa OTAN. Per tant, enviar tropes europees a Ucraïna podria posar en risc la seguretat europea sense la protecció dels EUA, situant-les en una situació precària.

Democràcia, diversitat i cultura

Laurenz Guenther Representation gaps and the rise of populism

L'auge del populisme de dreta, especialment a Alemanya, posa de manifest el fracàs dels principals partits polítics per abordar les preocupacions dels votants sobre la immigració. El 2013, malgrat la creixent immigració, no hi havia grans partits populistes de dreta a Alemanya. Tanmateix, com que els sol·licitants d'asil d'Àfrica i Orient Mitjà van entrar al país en nombre creixent, molts alemanys volien controls d'immigració més estrictes, i l'autor considera que els partits polítics no van oferir les polítiques corresponents. Això va crear una desconnexió entre l'opinió pública i les posicions dels parlamentaris. El 2015, a mesura que la crisi dels refugiats es va intensificar i milions de sol·licitants d'asil van entrar

a Alemanya, la immigració es va convertir en un tema polític central. L'AfD va començar a oposar-se fermament a la immigració, convertint-se en l'únic partit que representava les opinions de gran part de la ciutadania sobre la qüestió. En conseqüència, l'AfD va veure com s'incrementava significativament el seu suport i es va convertir en el primer partit d'extrema dreta a entrar al parlament federal. Un estudi realitzat per l'autor a 27 països europeus revela un patró consistent: els partits principals tendeixen a ser més favorables a la immigració que la majoria dels votants. Els votants, inclosos els que tenen estudis o coneixements polítics, són generalment més conservadors culturalment que els seus representants. Aquesta bretxa de representació cultural existeix des de fa molt de temps, però la seva importància creixent ha contribuït a l'auge del populisme de dreta, sobretot a causa del protagonisme dels problemes relacionats amb la immigració. Aquests resultats suggereixen que els partits principals poden haver d'ajustar les seves polítiques d'immigració per alinear-se millor amb l'opinió pública o arriscar-se a potenciar encara més els moviments populistes. A més, l'argument dels partits majoritaris que els populistes soscavarien la democràcia es torna menys convincent si aquests partits no aborden els problemes que més importen als votants.

Zoë Grünewald The kids are alt right

L'autora explora la creixent desil·lusió entre els joves respecte del capitalisme democràtic modern, i cita la desigualtat econòmica, la precarietat laboral i les dificultats per trobar un habitatge com a factors clau de la frustració. Aquesta frustració ha alimentat un creixent suport als partits d'extrema dreta a Europa i als Estats Units. Molts votants joves se senten abandonats per les estructures polítiques tradicionals i se senten atrets pels partits nacionalistes que prometen un alleujament econòmic immediat, encara que les seves polítiques també incloguin la retòrica contra els immigrants. L'autora destaca exemples d'Alemanya, França, Itàlia, Hongria, Portugal i Polònia, on els moviments nacionalistes han mobilitzat amb èxit la joventut, especialment els homes joves, abordant les inquietuds econòmiques i els greuges culturals percebuts. La desigualtat generacional és un tema central, amb les generacions més grans que tenen la major part del poder econòmic i polític mentre que els més joves lluiten amb feines inestables, habitatges no assequibles i la càrrega de donar suport a l'envelliment de la població. L'extrema dreta ha capitalitzat aquests temes a través de les xarxes socials, elaborant missatges que connecten amb les frustracions dels votants joves alhora que eviten la culpa generacional directa. Els experts adverteixen que els partits progressistes han d'oferir solucions econòmiques tangibles, en lloc d'imitar la retòrica d'extrema dreta, per abordar les preocupacions dels joves. Polítiques com la reforma de les pensions, les iniciatives d'habitatge i els programes educatius per a homes joves podrien ajudar a contrarestar l'atractiu de l'extrema dreta. L'autora conclou que la solidaritat generacional s'ha d'estendre més enllà de les unitats familiars, posant l'accent en la responsabilitat social de donar suport a les generacions més joves.

Anne-Cécile Robert Recul des libertés, faillite politique

La Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà de 1789 afirmava els principis d'igualtat, separació de poders i garanties per als ciutadans, però posar-los en pràctica ha estat una lluita constant, marcada per avenços i retrocessos. A Anglaterra, documents com la Carta Magna (1215) i l'habeas corpus (1679) van establir les bases d'aquests principis, però els règims autoritaris o esdeveniments com les guerres de vegades van provocar restriccions a les llibertats. Després de 1945, tractats internacionals com la Declaració Universal dels Drets Humans van reforçar la protecció dels drets, però períodes de guerra, repressió o crisis, com els atemptats de l'11 de setembre de 2001 i la "guerra contra el terror", van veure l'ampliació de les competències policials i mesures d'urgència en detriment de les llibertats individuals. L'autora subratlla que l'ús de règims excepcionals, com els estats d'excepció, s'ha fet més freqüent, sobretot després d'atacs terroristes o durant la pandèmia de la COVID-19, on la vigilància massiva estava justificada per la seguretat sanitària. Un cop introduïdes aquestes mesures, tendeixen a romandre en l'ordenament jurídic, limitant encara més les llibertats. A Europa, aquesta tendència es manifesta amb un augment de la repressió, com durant el moviment de les "armilles grogues" a França, i un retrocés dels guanys socials, amb polítiques de repressió policial més violentes i mesures de justícia social afeblides. Aquesta regressió de llibertats va acompanyada d'una restauració de privilegis per a les elits econòmiques i d'un sistema de justícia més automatitzat, amb el risc de reforçar les desigualtats socials. En definitiva, la invocació de la urgència i la inseguretat sovint emmascara opcions ideològiques que van en contra de les llibertats fonamentals.

Jan Zielonka Why Populists Are Winning: The Broken Promise of Liberal Democracy

L'augment del populisme en els darrers anys ha estat espectacular, amb populistes guanyant eleccions a tot Europa i més enllà, inclosos a Itàlia, els Països Baixos i els Estats Units sota Donald Trump, posant de manifest la persistència del populisme d'extrema dreta des de l'ascens de la democràcia liberal després de la Segona Guerra Mundial. L'autor apunta diversos factors culpables d'aquest augment, com el capitalisme, la migració i la globalització, així com polítics específics. També apunta que Cas Mudde argumenta que el populisme és una resposta a l'erosió de la democràcia liberal, amb molts ciutadans insatisfets amb el funcionament de la democràcia actual. Tot i que els líders populistes no són més hàbils que els altres, el seu èxit reflecteix el descontentament amb la disfunció de la democràcia. Els liberals no han aconseguit abordar aquesta causa fonamental, amb respostes com el "populisme liberal" o la tecnocràcia que no aporten gaire. Aquestes solucions passen per alt la necessitat de reformes democràtiques per recuperar la legitimitat i la participació ciutadana. L'auge de l'IA ha amplificat encara més la desconfiança en les estructures democràtiques tradicionals. Les propostes populistes, que desmunten els pilars democràtics a favor d'una presa ràpida de decisions, xoquen amb el món digitalitzat i globalitzat. Els liberals critiquen aquestes tendències, però la nostàlgia per les normes democràtiques passades sovint limita la seva eficàcia. Les xarxes informals

actuals exerceixen el poder, tractant els votants com a consumidors, mentre els governs lluiten amb les corporacions multinacionals. L'autor defensa que la democràcia s'ha d'adaptar als canvis tecnològics, inclosa la IA, adoptant reformes com la democràcia electrònica, la governança multinivell i els nous mètodes de lliurament de béns públics. Només mitjançant l'aplicació d'aquestes noves formes la democràcia es podran abordar els reptes que plantegen el populisme i l'era digital.

Economia, benestar i igualtat

The Economist The Arctic: climate change's great economic opportunity

L'Àrtic s'està escalfant ràpidament, reduint els casquets glacials i obrint noves oportunitats econòmiques i geopolítiques. Tot i que augmenten les preocupacions mediambientals, s'espera que el desglaç permeti augmentar el transport, l'extracció de recursos i la pesca. Així, es podrien obrir tres rutes principals: la Ruta del Mar del Nord (NSR) al llarg de la costa de Rússia, que ja té un ús limitat i s'espera que s'ampliï; el passatge del nord-oest (NWP), a través del Canadà, obstaculitzat per canals estrets i disputes territorials; i la ruta marítima transpolar (TSR) per sobre del pol nord, prometedora però poc probable que sigui navegable abans del 2050. Pel que fa als recursos i mineria, l'Àrtic té reserves substancials sense explotar de petroli, gas i minerals crítics com el liti, el níquel i les terres rares. Tot i que l'extracció de combustibles fòssils s'enfronta a reptes de cost i demanda, els minerals verds són cada cop més buscats, especialment a Groenlàndia. Els treballs de mineria, però, són lents a causa dels alts costos, els obstacles tecnològics i les barreres reguladores. En quant a la pesca, algunes espècies es veuen afectades per l'escalfament de les aigües, però d'altres migren cap al nord, augmentant les captures a llocs com Groenlàndia. Finalment, referent als reptes geopolítics, l'expansió de l'activitat econòmica a l'Àrtic requereix inversió, cooperació i desenvolupament d'infraestructures. Les disputes sobre el territori, les preocupacions ambientals i la necessitat de tecnologia avançada plantegen obstacles importants. Així doncs, tot i que la transformació econòmica trigarà dècades, l'Àrtic està a punt de convertir-se en un escenari geopolític i comercial crucial.

Harold James Trump's Tariff Gamble: Will America's "Golden Age" End in an Economic Nightmare?

L'ús dels aranzels per part de Donald Trump té com a objectiu forçar concessions dels socis comercials, amb la Xina, el Canadà i Mèxic com a objectius inicials. Tanmateix, l'autor adverteix que els aranzels estan vinculats a altres polítiques econòmiques com els tipus de canvi, i el seu impacte pot ser important. Els aranzels més alts poden augmentar els tipus de canvi, fent que les mercaderies estrangeres siguin més barates, però això pot entrar en conflicte amb les polítiques comercials i de tipus de canvi, que són gestionades per diferents agències governamentals. Els Estats Units tenen un gran dèficit comercial i depenen de la inversió estrangera per finançar-lo, la qual cosa significa que uns aranzels més alts podrien amenaçar aquest acord. La dependència de Trump del capital global per

assolir els seus objectius és paradoxal, ja que depèn de les mateixes forces que van contribuir a l'erosió de la classe mitjana nord-americana. Si la inversió estrangera es redueix, els plans econòmics de Trump podrien col·lapsar. Els riscos inclouen les preocupacions del mercat de bons pel deute dels Estats Units, la sobrevaloració de les accions tecnològiques o la intervenció de governs estrangers per frenar la inversió als EUA. A més, les polítiques fiscals podrien ser convertides en munició, especialment amb el potencial d'augmentar els impostos a les empreses nord-americanes a Europa. Això podria interrompre els fluxos de capital transfronterers, dificultant que els EUA equilibrin els seus comptes.

Sostenibilitat i canvi climàtic

Madlen Sobkowiak Corporate transparency is a step toward a greener economy, but further change is needed

La transparència pot ser un pas important per abordar el canvi climàtic i fer que les empreses siguin responsables dels seus impactes ambientals. Tanmateix, la transparència per si sola no és suficient. Segons un estudi publicat recentment per l'autora, es necessiten tres actuacions clau: vincular les accions empresarials amb els resultats ambientals, integrar els objectius de la natura en les operacions diàries i alinear els incentius financers amb els objectius ecològics. Tot i que regulacions com el Reglament de divulgació de finances sostenibles (SFDR) de la UE i la Directiva sobre la presentació d'informació sobre sostenibilitat per part de les empreses (CSRD) han augmentat la transparència, les empreses sovint lluiten per entendre els seus veritables impactes ambientals i poden no tenir l'experiència per navegar pels estàndards d'informació en evolució. Això pot provocar un *greenwashing*, on les empreses fan afirmacions ambientals enganyoses sense proves. De fet, es considera que una part important són vagues o sense fonament, la qual cosa soscava la confiança en les pràctiques de sostenibilitat. Per millorar la responsabilitat empresarial, l'autora identifica tres condicions. Primer, vincular empreses i ecosistemes: la traçabilitat hauria de vincular les accions empresarials directament amb resultats ambientals específics, fent que les empreses siguin responsables independentment de la seva declaració voluntària. Segon, traduir aspiracions en operacions: les empreses han de traduir els seus objectius de sostenibilitat en passos mesurables que es converteixin en pràctiques rutinàries. Tercer, conformar la capacitat de resposta del sistema financer, ja que alinear els incentius financers amb els objectius ambientals és crucial. En darrer terme, l'autor sosté que mentre una millor informació i informes estandarditzats són essencials per combatre el *greenwashing*, les empreses també han d'adoptar polítiques de governança basades en accions concretes més enllà de la mera informació.

Pablo Rivas Los planes de expansión del hidrógeno en Europa chocan con la falta de energía verde para producirlo

Europa ha posat grans expectatives a l'hidrogen com a eina per reduir les emissions de la seva infraestructura de gas, especialment com a substitut del carbó. Tot i això, l'escassetat

d'hidrogen verd, produït amb energies renovables, posa en perill aquests plans de descarbonització. Actualment, la major part de l'hidrogen produït no és verda, cosa que genera dubtes sobre la seva viabilitat i l'efectivitat dels plans europeus. L'informe anual de Global Energy Monitor destaca que encara que l'hidrogen pot ser útil en sectors específics com la indústria i certs transports, la seva producció ha de ser neta per realment contribuir a la descarbonització. Actualment, la infraestructura d'hidrogen a Europa és àmplia, però molts projectes estan en etapes primerenques i no tenen bases sòlides, cosa que fa poc realista la idea que puguin descarbonitzar les economies europees. A més, els alts costos de l'hidrogen verd han portat algunes grans empreses a abandonar projectes. L'autor destaca el gasoducte H2Med, que connectaria Espanya i França, com un exemple de l'aposta d'Espanya i la Comissió Europea per l'hidrogen. Tot i això, aquest projecte ha estat àmpliament criticat per grups socials i ambientals, que argumenten que només beneficiaria el sector gasístic i podria competir amb la disponibilitat d'energia renovable per al consum intern. Així doncs, tot i els plans ambiciosos, la majoria dels projectes estan en fases inicials i no tenen els fonaments necessaris per materialitzar-se, cosa que posa en dubte l'efectivitat de l'estratègia europea. L'augment de les importacions de gas natural liquat (GNL) des dels Estats Units, impulsat per la crisi amb Rússia, també reflecteix una contradicció en la transició energètica.

Innovació, ciència i tecnologia

Gary Marcus L'affaire DeepSeek et le futur de l'IA

L'article descriu l'impacte de la innovació tecnològica, en particular el model DeepSeek, en la dinàmica global de la carrera per la intel·ligència artificial (IA). Aquest model, desenvolupat a la Xina, ha reduït dràsticament els costos de formació de models d'IA alhora que ofereix un rendiment competitiu, desafiant el domini dels Estats Units en aquest camp. L'autor afirma que els avenços recents d'empreses xineses, com ByteDance i un laboratori de Hong Kong, han posat de manifest l'augment de la competència i un debilitament del lideratge nord-americà. Això no obstant, també assenyala que, tot i que la Xina ha aconseguit victòries tàctiques, la carrera no s'ha acabat i tot apunta a un empat entre els EUA i la Xina. Tanmateix, critica l'excés de dependència dels Estats Units respecte de grans empreses com OpenAI, la posició dominant dels quals ha minvat. També destaca el codi obert i els xips d'Nvidia, cosa que suggereix que la Xina s'ha posat al dia evitant algunes restriccions. També planteja preocupacions sobre l'eficàcia de mesures polítiques com la Llei europea de xips, argumentant que poden haver estimulat la innovació xinesa. Conclou que perquè els Estats Units recuperin el lideratge, la innovació en àrees diferents dels models lingüístics (LLM) podria ser crucial, especialment en la investigació sobre intel·ligència artificial general (AGI).

Tom Wheeler DeepSeek Is Not a Good Reason for Big Tech to Become More Powerful

El laboratori d'IA xinès DeepSeek ha desfermat la polèmica presentant un nou model d'IA

comparable als models més avançats dels Estats Units, però a un cost molt inferior. Això ha provocat temors que la Xina pugui superar els EUA en IA, fet que ha comportat que alguns argumentessin en contra de la regulació nacional a favor de la Big Tech. Tanmateix, l'autor sosté que fomentar la competència, no els monopolis, és crucial per protegir la innovació nord-americana. L'avenç de DeepSeek exemplifica el poder de les startups disruptives, a diferència de les grans empreses com Google que sovint frenen la innovació a causa dels seus interessos comercials existents. L'auge dels models d'IA de codi obert, com el de DeepSeek, fa que la IA sigui més accessible, permetent una innovació ràpida en diversos sectors. En aquest context, assenyala que la clau per mantenir el lideratge dels Estats Units és fomentar la competència i evitar frenar la innovació mitjançant pràctiques monopolístiques. L'article subratlla la importància d'equilibrar els mercats oberts amb les garanties reguladores per gestionar els riscos de la IA alhora que es promou el seu creixement. En darrer terme, el model de DeepSeek destaca el potencial dels Estats Units per mantenir el seu domini de la IA adoptant la competència i la innovació.